

A PRÓZA ÉVE

A *Književne novine* utolsó múlt évi számában öt jugoszláv kritikus véleményét közölte a hazai irodalom helyzetéről 1965-ben. Dalibor Cvitan, France Filipić, Vuk Krnjević, Vlatko Pavletić és Draško Redjep szóltak hozzá a kérdéshez. Az öt kritikus közül három a szépprózát tartja az elmúlt év legfontosabb műfajának.

France Filipić hat új szlovén regényt említ (Pavle Zidarét, Kajetan Kovičét, Leopold Suhodolčanét, Smiljan Rozmanét, Ignac Koprivecét és Branko Hofmanét). Mind a hat regény erkölcsi kérdéseket tesz fel. A válaszok azonban sohasem olyan egyszerűek, s találunk bennük elég szkepszist és gyanakvást. Közös jellegzetességük az angazsáltság, a harc a hazugság ellen és az a társadalmi felelősség, mellyel az írók választ keresnek kérdéseikre. Művészeti szempontból jellemző, hogy a regények a kifejezési módok széles skáláját használják fel.

Vuk Krnjević 1965-öt a regények évének tartja. A jugoszláv regényirodalomban még nem voltak olyan vállalkozások, mint az elmúlt évben. Kiemeli Krnjević az ironikus hangvételű regények sikerét. Három művet említ ebből a fajtából: Ranko Marinković *Kiklopját* (melyet a *Híd* egyik következő számában fogunk ismertetni), Radomir Konstantinović *Ahasverját* és Danilo Kiš *Bašta, pepeo* című regényét. (Az utóbbit bemutattuk már olvasóinknak.) Ez a három mű az ironikus regény csúcsait jelenti. Marinković iróniáját a részvét nemesíti meg, Konstantinović iróniája a relativizmuson alapul, Kišé pedig leszámolás az érzelmekkel — mondja Krnjević.

Pavletić általában a próza sikeréről beszél, elsőként említi Petar Šegedin *Orfej u maloj bašti* című elbeszéléskötetét. A regények közül Oskar Davičo *Tajne* című művét tartja legsikerültebbnek. Külön értéke a műnek, Pavletić szerint, hogy végre megkapjuk benne a sztalinizmus anatómiáját. Pavletić is nagyra becsüli Danilo Kiš említett regényét, s szembehelyezkedik azokkal, akik nem ismerik el Antun Šoljan új regényének, a *Kratki izlet* nek az értékét. A *Kratki izlet* camus-i kristályos prózai struktúrára — állítja Pavletić. Végül ő is megemlíti Marinković új regényét, és megjegyzi, hogy erről a műről még sokáig fognak beszélni.

EGY ÉLŐ KLASSZIKUS

Most jelent meg Vasko Popa válogatott verseinek kötete a Srpska književna zadruga kiadásában, s ebből az alkalomból a *Politika* irodalmi mellékletében Miodrag Jurišević foglalkozik a költővel.

Popa költészete sajátos irodalmi jelenség, állítja Jurišević, a mai szerb költészet eseménye. Első verskötete, a *Kora*, a költő valómása, melyet a szimbólumok különös nyelvén mond el. Rendkívül fontosnak tartja a kritikus Popa hatását a szerb költői nyelvre: sikerült szervesen összekapcsolnia a nyelv ősi elemeit a mai, élő nyelv képszerűségével. Ebben a szellemben teremtette meg Popa a maga eredeti, sajátos verssorát, amely költészetében a modernség szinonimája lett. Egy egész nemzedék átvette ezt a verssorát. Popa egyike az újabb szerb költészet legjobb és legeredetibb allegóriáiróinak. Néhány versciklusa (pl. a *Játékok*) nagy drámai allegória.

Jurišević megemlíti Popa költészetének még egy érdekes tulajdonságát. Akárhogy változott is a költő érdeklődésének köre, sokasodtak szimbólumai, épült poézisének világa, az, ami az eredetiség jellegét adta költészetének, változatlan maradt. Ennek alapján a kritikus arra a megállapításra jut, hogy Vasko Popa a szerb költészet élő, legfiatalabb klasszikusa.

ÚJ SZEMPONTOK

A magyar irodalom klasszikusai és a legjobb mai művek kiadásának tervéről, melyet Illés Endre a *Kritikában* közölt, ugyanabban a folyóiratban vita folyik. Legutóbb Kiss Ferenc hozzászólása keltett figyelmet, nem is az ajánlott vagy elmarasztalt művek miatt, hanem néhány érdekes és az újabb magyar irodalomban szokatlan tételével kapcsolatban.

Azt mindnyájan érezzük — írja Kiss —, hogy irodalomtörténet-írásunk s vele a kiadás-politika is új fázis előtt áll. A lezajlott szakasz fő tendenciáját irodalom és osztályharc összefüggéseinek felderítése határozta meg. Nem gondolom, hogy e szempont elvesztette volna jelentőségét, de további termékenységének immár elodázhatatlan feltétele, hogy az esztétikai kategóriák lényegébe hatolva — azokkal egybeforrtan működjön. Azt jelentené ez, hogy a mű ereje, szépsége lenne minden magyarázat és értékelés alfa, s ebben az esetben a politikum a maga alkalmi jelentősége szerint illeszkedhetne az esztétikai értékek rendjébe, érvényhez engedve azokat a tartalmakat, melyek iránt társadalmunk jelen szakaszában fogékonyabbak vagyunk, mint korábban. Tegnap — mint ismeretes — az volt a kérdés, kié a hatalom. Ma az érdekli az író, hogyan lehetne jól élni a hatalommal, hogyan lehetne otthonunk az ország és a világ, mit tehet ezért az egyes ember s mennyi a felelőssége azért, amit tesz. Szolgálat és szuverenitás, jellem és szerep, érdem és fizetség, igény és lehetőségek, cél és eszközök kínzó ellentéte izgatja a gondolkodó embert, s ezekkel mérkőzött minden jelentős mű az utolsó évek során. A kritika réggen tudja már — teszi hozzá Kiss Ferenc —, hogy e művek értelmezéséhez és értékeléséhez az eddiginél mélyebb léleklátóképesség, nagyobb fokú morális érzékenység, alaposabb filozófiai tudás kívánatik. Az irodalomtudomány — bár vannak biztató je-

lek — egyelőre csak vonakodva veszi át az élet és irodalom friss ösztönzéseit, s ezért irodalomtörténetünk vonulatában éppen azok a rétegek maradnak rejtve, amelyek révén a hagyomány megújulhat, s kultúránk aktív tényezőjévé elevenedhet.

Kétségtelen, hogy Kiss Ferenc megállapításai — ha érvényesülnek — lényegbevágó változásokat idézhetnek elő mind a magyar irodalmi múlt értékelésében, mind pedig a jelenlegi irodalompolitikában.

A LEGFIATALABB JUGOSZLÁV ÍRÓ

Marjan Jurjević még nincs tizenegy éves, s a *Delo* máris íróvá avatta; egy kis esszét szentelt neki, néhány versét, prózai írását közölte, s így lett Jurjevićből a legfiatalabb jugoszláv író, vagy ahogy a *Delo* elnevezte, „a kis jugoszláv Rimbaud”.

„Az ön gyermekének túlságosan élénk a fantáziája” — panaszkodott Jurjević tanítónője a gyermek anyjának. Valóban, Jurjević írásai tele vannak groteszséggel, hiperbolákkal, humorral. Büszke, érett, jól nevelt gyermek ő. Intelligenciájának szándékai: szembeszállítás a lehetetlennel s a lehetetlen meghódítása. Nyeiwe könnyed, szellemes, árnyalatokban gazdag, bővelkedik a jassznyeiv kifejezéseiben. Írásainak szemléletessége meglepő, csattanói természeteseek.

A folyóirat közli Jurjević verseit a K betűről, G betűről, P betűről és a B betűről. Százával ontja a kis költő az alliterációkat. Képei káprázatosak. Hihetetlen történetek címmel rövid meséket olvashatunk tollából a folyóiratban. Ezeket az írásokat összefirkált lapokról, rajzlapokról, házi feladat füzetekből szedték össze. Felolvasták őket Jerjević pajtásainak; a gyerekek el voltak ragadtatva, és elismerték, hogy Jurjevićnek rendkívüli képzelőereje van.

Ha a kis Marjan fantáziájának gyökereit vizsgáljuk, Verne és a szerb népmesék csodás elemeinek hatását fedezhetjük fel. A folyóirat Jurjevićet nem ok nélkül nevezi fantaszta költőnek. Verseiben, meséiben egy gyermek egészen kivételes képességeinek lecsapódását találjuk meg.